

Un llibre necessari

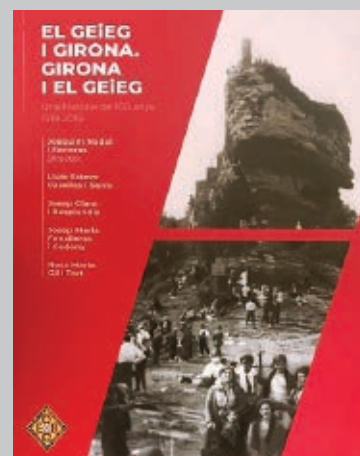
Text > JOAQUIM M. PUIGVERT I SOLÀ

El primer centenari del GEiEG és un exemple de commemoració històrica ben aprofitada. I com a mostra, aquest llibre. Cinc autors de reconegut prestigi, coordinats per Joaquim Nadal, han fet un exercici d'alta divulgació donant a conèixer els resultats de la seva recerca. El llibre prioritza més, com diu Nadal, la vessant interpretativa i analítica que no pas la factual. I dialoga en tot moment amb les obres més recents que donen compte de la història de l'excursionisme, l'esport i les formes de sociabilitat a la Catalunya contemporània.

El llibre permet observar com una entitat que era hereva de la fèrtil tradició de l'excursionisme científic i cultural a Catalunya va experimentar poc després de la seva fundació, el 1919, un clar procés d'esportivització i modernització (no pas sense polèmiques, com afirma Casellas), expressat en les seccions existents en els anys de la República: excursionisme, atletisme, ciclisme, escacs, natació, boxa, esquí, pilota basca, hoquei sobre patins, motorisme, cultura física i caça i pesca. Des d'un punt de vista sociològic, el reclutament social dels *grupistes* es produeix, en termes generals, entre els sectors benestants i mesocràtics de la ciutat; és constatable una gran invisibilitat de la dona en els primers quaranta-cinc anys de l'entitat (el 1946, de nou-cents trenta-sis socis, només seixanta-quatre

eren dones). La galeria de presidents mostra com la presidència de l'entitat ha recaigut en destacats representants dels sectors professional i intel·lectual de la ciutat, com va ser el cas, entre d'altres, de l'advocat procurador Estanislau Aragó, el metge pediatre Pompeu Pascual, el farmacèutic Josep M. Pla Dalmau o l'historiador i professor d'institut Santiago Sobrequès.

Aquesta obra també ens permet constatar quins han estat els espais del GEiEG, dins i fora de la ciutat. En les primeres dècades, la inquietud constant per cercar locals socials escaients i la negociació per obtenir la concessió dels equipaments esportius municipals de la Devesa (piscina i pista d'atletisme); a partir dels anys seixanta, l'objectiu va ser construir instal·lacions pròpies a la perifèria de la ciutat, que culminaren amb la inauguració, el 1972, de la piscina climatitzada de Sant Ponç (la primera de la província), el complex esportiu de Sant Narcís, el 1975, i les instal·lacions de Palau Sacosta. El creixement exponencial de socis i el tracte de favor de les institucions gironines a l'entitat per la tasca de suplència dels organismes públics ho va fer possible, com diu Gil. El llibre també mostra com el refugi de Sant Miquel de Falgars i diverses pràctiques organitzades per l'entitat han ajudat a cohesionar i donar forma a l'imaginari paisatgístic de generacions de grups, com reconeix Fonalleras: els

NADAL, Joaquim (dir.); CASELLAS, Lluís-Esteve; CLARA, Josep; FONALLERAS, Josep M.; GIL, Rosa M. **El GEiEG i Girona. Girona i el GEiEG**. Girona: Ajuntament de Girona, 2020. 303 p.

aplecs (a Rocacorba i en altres indrets), la Festa del Pedal i la Pujada als Àngels.

Finalment, cal dir que el llibre mostra com la història de l'entitat reflecteix la història política del país. Si el catalanisme és un comú denominador dels orígens (explícit en els anys republicans i durant la transició i fins avui), la ruptura provocada per la Guerra Civil també queda, de manera punyent, prou ben reflectida en el perfil de dos dels seus presidents: el republicà i maçó Carles Gómez (president en temps de guerra i destacat dirigent de la CNT a la ciutat, s'hagué d'exiliar) i el militar Carles Iglesias (president entre el 1955 i el 1960, participà, de Girona estant, a l'alçament militar del 18 de juliol de 1936). Com reconeix Josep Clara, «la Girona vencedora i la vençuda es trobaren representades en la mateixa entitat». En definitiva, el Grup, un bon mirall de la història de la ciutat, amb les seves llums i les seves ombres.

Estany, llum i pinzells

És ben sabut que l'estany de Banyoles té propietats camaleòniques. El seu cromatisme varia segons la llum, l'hora del dia i les condicions climàtiques. A qualsevol hora, tot de contempladors o, simplement, badocs s'apleguen a les seves vores per observar-lo, donar-hi la volta (de vegades, per prescripció facultativa) i treure'n alguna foto per tot seguit penjar-la a Twitter o Facebook. Per què ens fascina tant, l'aigua (sigui dolça o salada, quieta o bellugadissa)? Hora a hora, l'estany ens va

oferint el ventall de la seva prodigiosa gamma cromàtica: clarors rogenques i ataronjades del naixement del dia, foc enlluernador del migdia, resplendors argentines de la tarda, pal·lideses amb punyals de sol del capaltard, negror fulgurant sota la lluna i les estrelles. El clima també modifica i enriqueix la paleta lacustre: blau marí si bufa tramuntana, plàtans torrats de la tardor, vapors fantasmagòrics de l'alba, festival de grisos sota la pluja, blavor encesa estival... Al llac petit hi ha la bona confitura: no és

estrany que, a més dels fotògrafs amateurs i professionals (entre aquests últims, les fotografies de Tino Soriano ja entren dins el camp de l'art), l'espectacle cromàtic de l'estany hagi convocat una munió de poetes (des de Jacint Verdaguer), músics (*Somni*, de Manel Saderra) i, com no podia ser altrament, pintors. De l'estany com a espai pictòric, precisament, tracta el llibre que ressenyem avui.

Paisatge i aigua: L'art pictòric al voltant de l'estany de Banyoles, publicat per l'editorial MMV, ha sortit d'impremta fa

Relats d'oblit i d'incomprensió

Text > JOSEP PASTELLS

«**D**els meus anys allà en guardo poques imatges. Habitacions llargues, classes fredes, patis assolellats. Sortides per la ciutat en filera. Exactament la mateixa gana que a fora. Menjàvem com podíem, molt farro i faves amb beines. Ens posàvem a darrere la reixa del carrer de Jaume I per demanar que, si havien comprat garrofes per a les bèsties, si us plau, ens en donessin alguna.» Són algunes de les frases amb què Lluís Torramadé (1935) relata la seva estada a l'Hospici de Girona en plena postguerra. Torramadé, fill d'un mestre republicà afusellat el 1940 després d'un judici sumaríssim durant la repressió franquista, és una de les tretze persones que van viure a l'hospici i que han estat entrevistades per Céline Mutos Xicola (París, 1977) al llibre en què ressegueix la història d'aquesta institució entre 1769 i 1963. L'autora, que el 2018 va rebre el Premi 8 de Març amb el projecte *Entre quatre parets: Història, memòria i vivències de l'Hospici de Girona*, ha ampliat la seva recerca per bastir un volum completíssim, que, a més d'omplir un buit historiogràfic, aprofundeix en unes vivències fins ara inexplorades. «Aquesta obra, rigorosa i alhora transversal, dota la ciutat d'un major coneixement de la seva pròpia història, la fa més forta i resiliència, amplia el seu capital de memòria i rescabala moltes gene-

racions del silenci, de l'oblit i de la incomprensió», afirma Montserrat Carbonell al pròleg. El llibre, curiosament editat per Gavarres, consta de quatre parts interrelacionades: «Perdudes, innocents, *vagos* i infants», en què es narra la història de l'hospici fins que el 1963 es trasllada al nou edifici de Puig d'en Roca; «Rere la caritat: el treball», que explica les tasques que es duïen a terme a l'edifici; «Una vida entre parets», que aprofundeix en el funcionament i l'organització de l'establiment, i «Les veus de l'Hospici». Aquest darrer capítol, elaborat gràcies a la memòria oral, enriqueix els tres anteriors, producte d'una intensa recerca documental, i permet fer-se una idea molt aproximada de com vivien i què sentien els hospicians. Dolors Mateu (1949), per exemple, va passar tota la infància a l'hospici, fins que en va sortir als tretze anys, i recorda situacions colpidores: «Quan anàvem a fires, totes de dues en dues, vestides iguals, les famílies ens miraven de reüll [...] Sovint senties com les mares deien a les seves nenes, en to despectiu: "Veus, si no et portes bé aniràs a l'Hospici amb aquelles nenes" [...] La meva mare m'havia condemnat a ser de l'Hospici, a tenir una marca que sempre m'havia fet sentir inferior. Molts anys després jo tenia un estanc, era una empresària, la gent em respectava. Quan agafaves confiança i deies "soc de l'Hospici, a mi em van

poques setmanes. És un llibre il·lustrat amb obres pictòriques. L'autora del text i seleccionadora de les il·lustracions és Anna Bahí Tarafa, artista i professora banyolina, experta en pintura i fotografia, que va enriquir els seus coneixements artístics amb set anys de residència a Florència.

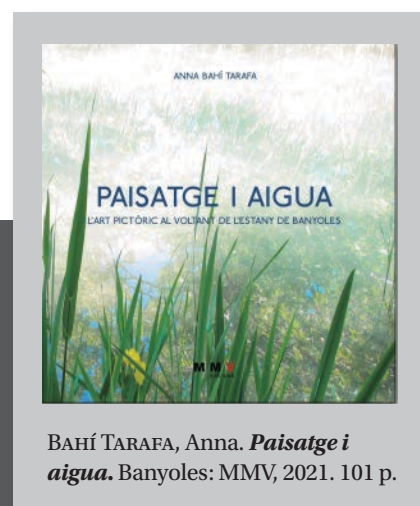
A la primera part del llibre, Anna Bahí Tarafa ens parla del tractament del paisatge al llarg de la història de la pintura, principalment dels moviments pels quals el paisatge (i aquí, particularment, el paisatge amb aigua) deixa de ser un teló de fons i agafa el protagonisme de

la tela: romanticisme, realisme, naturalisme, impressionisme, postimpressionisme, simbolisme, modernisme, noucentisme... Quadres de Turner, Monet, Van Gogh, Cézanne i altres grans pintors il·lustren les explicacions de l'autora.

La segona part se centra en el tractament paisatgístic de l'estany per part dels pintors més destacats que han clavet el cavallet vora la seva riba, des de Ramon Martí Alsina (pintor realista del segle XIX), pintors del nostre fecund tombant de segle (del XIX al XX: Joan Llimona, Modest Urgell, Meifrén), fins a d'altres de més actuals (Lluís Roura, Gonzalo Tabuenca i

abandonar", la gent es tirava enrere, desapareixia o rebies un agredolç "no ho hauria dit mai" o pitjor: "Ai, pobreta". Fins i tot el tema incomoda els meus propis fills, que no en volen parlar. Fa anys em vaig resignar a soterrar aquesta part de la meua vida, a obviar sense oblidar».

els germans Joan i Raimon Palau Juncà). Esment a part mereixen els dos pintors banyolins lacustres per excel·lència, segurament els que més hores contemplatives han passat vora l'estany i els que més quadres n'han pintat: Manuel Pigem (1861-1946) i Joan de Palau (1919-1991).